

BUGU

Dil ve Eğitim Dergisi

BUGU
Journal of Language and Education

2/1, 125-128

TÜRKİYE

www.bugudergisi.com

E-ISSN: 2717-8137

Değerlendirme Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 19.12.2020

Makale Kabul Tarihi: 03.02.2021

Yolcu, E. (2021). Hugo Friedrich'in modern şiirin yapısı adlı eseri üzerine. *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 125-128. <http://dx.doi.org/10.46321/bugu.38>

HUGO FRIEDRICH'İN *MODERN ŞİİRİN YAPISI* ADLI ESERİ ÜZERİNE

ABOUT OF HUGO FRIEDRICH'S "THE STRUCTURE OF MODERN POETRY" TITLED BOOK

Emre YOLCU (Doktora Öğrencisi)

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi emre.yolcu.36@hotmail.com ORCID

Türkçenin güncel sorunları üzerine çalışma yapan pek çok araştırmacıyı ortak paydada buluşturan, Türkçe bilim üretememe ya da Türkçe bilim öğretememe hâli son zamanlarda, öze dönüşü savunan her yaştan Türk aydınının da gündemini meşgul etmektedir. Fen, sağlık ve mühendislik bilimlerinin yanı sıra hızla ivme kaydedilen teknolojik gelişmelerde de Batı'nın "Lingua Franca" olarak adlandırdığı hâkim dil olan İngilizcenin yoğun etkilerine açık hâle gelen Türkçe; çağa ayak uydurabilme adına yabancı terim ve ifade biçimlerini oburca tüketen dünya dillerinden biri hâline gelmiştir.

Sayısal disiplinlerin, üretenin tüketene üstünlüğünü tartışmasız kabul eden anlayışına karşın sosyal bilimlerde var olan yorumlama, uyarılma ve dönüştürme yeteneğinin, icat etme eyleminin yerine konumlandırılmış olması; bu araştırma alanına ait farklı disiplinlerin birbirlerini sürekli olarak beslemesine ve geliştirmesine sebebiyet verir. Yaşadığımız dünyanın beşerî ve toplumsal yönlerini her bakımdan incelemeye tabi tutan sosyal disiplinler içerisinde en geniş araştırma evrenine sahip olan "Edebiyat Bilimi"; diğer disiplinlere ait kesişim kümeleri ile sınırları aşar ve aşılması hedeflenecek yeni sınırlar yaratır. Edebiyat tarihi, edebiyat kuram ve eleştirisi, mukayeseli edebiyat, edebiyat sosyolojisi gibi alt disiplin alanları ile dil ve kültür araştırmalarının mihenk taşı olma özelliğini çağlar boyu sürdüren edebiyat araştırmaları; mazisinde geniş bir coğrafya üzerinde yayılım fırsatı yakalamış olan Türk dili ve edebiyatı için de büyük bir önem taşımaktadır.

Oldukça köklü bir tarihe sahip olan Türk edebiyatının göstermiş olduğu gelişim aşamalarına paralel olarak farklı dönemlere ayrılması ve bu dönemlere verilen isimlerin bahsi geçen zaman aralıklarını doğru bir şekilde ifade edip edemediği tartışmaları, edebiyat tarihçilerimiz arasında bir çeşit adlandırma problemi oluşmasına neden olur. 19. yüzyılın ilk çeyreğinde kurulan tercüme odalarının, yüzyılın ikinci çeyreğinde hızlıca büyümeye ve önem kazanmaya başlaması ile yoğun bir şekilde Batı etkisi altında kalan Türk edebiyatının; 1850'li yıllardan başlayarak günümüze kadar süregelen dönemine verilen isimlerden biri de "Modern Türk Edebiyatı" olmuştur. Sürecin başlamasına sebep olan çeviri çalışmalarının önemli bir kısmını Batılı şairlerin şiirleri oluştururken, edebiyatın bel kemiği olan şiir evreninin Batı'daki

karşılığının, Türk aydınınca keşfedilmiş olması aynı zamanda modern teriminin, Avrupa Modernizminin ve bu modernizme hâkim olan hayal gücünün de tanınmasına vesile olur.

Batı tesirinde gelişen edebiyatımızın başlangıç ve gelişim tarihi olarak nitelendirebileceğimiz on dokuzuncu yüzyıl ortalarından yirminci yüzyıl ortalarına kadar olan zaman aralığında, Batı şiirini ve gelişimini konu edinen edebiyat araştırmaları içerisinde Hugo Friedrich'in *Modern Şiirin Yapısı* adlı eseri önemli bir baş ucu kaynağı olarak kabul edilmektedir. Fransız edebiyatı üzerine araştırmaları ile dikkat çeken ve asıl ününü *Modern Şiirin Yapısı* adlı eseri ile kazanan Hugo Friedrich; 1904 - 1978 yılları arasında yaşamış Alman bir Romanisttir. Alman Dil ve Şiir Akademisi üyesi olan ve İtalya Cumhuriyeti Liyakat Nişanı, Sigmund Freud Bilimsel Nesir Ödülü gibi birçok ödüle sahip olan Friedrich'in bu eşsiz eseri, Ebabil Yayınları'ndan Mustafa Özdemir'in titiz çevirisi ile Mayıs 2020 tarihinde okuyucuların istifadesine Türkçe olarak sunulmuştur. Aynı zamanda bir akademisyen ve Türkiye Germanistler Derneği üyesi olan Özdemir, yüzünü Batı'ya dönmüş modern Türk şiirinin en önemli kaynaklarını oluşturan Batılı şairleri ve şiirlerini konu edinen bu eseri Türk diline kazandırarak, alan üzerine okuma ve araştırmalar yürüten edebiyat çalışmacılarına, geniş bir kaynakçanın da kapılarını aralamakta yardımcı olmuştur.

Foto 1: *Modern Şiirin Yapısı* adlı eserin kapak görüntüsü

Bahsi geçen eserde modern şiirin değerlendirilmesi hususunda belirli bir ülkeyi ve o ülkenin son çeyrek yüzyılına dikkate almayı yanlış bulan Friedrich; bu fikirden yola çıkarak Avrupa şiir sanatı araştırması odaklı çalışmasını on dokuzuncu yüzyıl ve öncesinden köklenen bir kitap olarak 1956 yılında yayımlar. Eser, Mustafa Özdemir'in kaleme aldığı “Çevirenin Ön Sözü” başlıklı giriş yazısında da bahsedildiği gibi onuncu baskısıyla yüz elli binin üzerinde kopya yapar ve beklenilenin çok üzerinde bir baskı sayısına ulaşmayı başarır.

Şiirin içeriği kadar şekil ve yapı unsurlarına da odaklanan Friedrich; modern şiirin üç temel şairi olarak nitelendirdiği Baudelaire, Rimbaud ve Mallarmé'in şiirleri üzerinden, 1850 ve 1950 yılları arasındaki Avrupa modern şiirinin panoramik bir değerlendirmesini yapmaya gayret gösterir. Farklı başlıklar ile kendi içerisinde birbirinden bağımsız olarak değerlendirilebilecek tematik denemeler kaleme alan yazar, bütüncül bir okumayla ise birbirini tamamlayan ve neredeyse kapsamlı bir edebiyat tarihi çalışması olarak değerlendirilebilecek bir kitap ortaya çıkarmış olur. Yazar her ne kadar dokuzuncu baskının ön sözünde, kendisini modern bir şiir tarihi yazmış olma beklentisinden korumaya çalıştığından bahsetmiş olsa da yer yer subjektif olarak nitelendirilebilecek çıkarımlarını büyük bir dikkatle ve kronolojik olarak ilerletebilmeyi başarır.

Yaradılışından yoruma açık olan ve her okuyucuyla yeni bir yaratma tarihi kazanan şiir sanatı; Friedrich'in bilim adamını aratmayan detaycı tavrı ile âdeta araştırmaya konu edinilen bir deney malzemesi hâline gelir. Yazarın bu tavrı eser boyunca hâkim olan yaklaşımların; yıkım, yapı bozum, insan dışı bırakma, zorlama, anormallik, uyumsuzluk gibi eksenler etrafında gelişme göstermesine sebebiyet verir. Friedrich kullanmış olduğu bu terimlerin tanımlarına göre değerlendirilmemesi gerektiğini söylemiş olsa da eser boyunca şiir özelinde tek bir olumlu kavrama yer verilmemiş olması dikkati çeker.

Modern şiirin üslubunun metaforik olduğu üzerinde duran Friedrich'in bu fikri örneklendirebilmek için seçtiği şairlerden özellikle Baudelaire, Rimbaud ve Mallarmé üzerine eğilmesini eleştiren Jürgen V. Stackeiberg; çalışma için yazmış olduğu son sözde, Friedrich'in gayretli araştırmasını takdire lâyık bulduğunu dile getirir ancak eserin göz ardı edilen diğer modern şair ve şiirler ile genişletilebileceğinin de altını çizer. Çalışması ile ilgili gelebileceğini çok önceden tahmin ettiği bu ve benzeri eleştirilerin önünü kesmek isteyen Friedrich, ilk baskı için kaleme aldığı ön sözde; tam anlamı ile modern bir şiir tarihçesi oluşturmak istemediğinden ve bu yüzden de daha fazla sayıda şairi ele almayı uygun bulmadığından bahseder.

Modern şiiri herhangi bir tanıma bağlamak istemeden, cevabı okuyucuya buldurmaya çalışan Friedrich; bu şiirin temsilcileri arasında ise Baudelaire, Rimbaud ve Mallarmé dışında Guillén, García Lorca, R. Alberti, Ungaretti, Montale, Quasimodo, Eliot gibi şairleri de sıralar. Çağdaş şiiri nitelemek için uyumsuzluk ve anormallik sıfatlarını tercih eden Friedrich; yirminci yüzyıl Avrupa şiirine rahat bir erişimin olmadığını ve dönemin tam bir gizem ve belirsizlik içerisinde olduğunu açıkça belirtir. Tüm bunlara rağmen çarpıcı bir üretkenlik dönemi olarak değerlendirdiği dönem şiirinin, ifade gücü bakımından felsefe, roman, tiyatro, resim ve müzik gibi köklü sanat dallarının gölgesinde kalmayacak kadar güçlü olduğunu söyler.

Adı geçen şairler ve öncü sayılabilecek diğer bazı sanatçıların şiirlerini yorumlayarak, fikirlerini örneklendirmeye çalışan ve bu konuda oldukça başarılı olduğu üzerinde pek çok edebiyat eleştirmeninin onayını alan Friedrich; on dokuzuncu yüzyıl gibi yirminci yüzyıl Avrupa şiiri için de ayrıca bir bölüm açar. Bu bölümü G. Apollinaire, P. Eluard, J. Prévert, J. R. Jiménez, R. Alberti, G. Diego, V. Aleixandre, G. Ungaretti, E. Montale, S. Quasimodo, G. Benn, K. Krolow, M. L. Kaschtiz, Paul Valéry, Jorge Guillén, Federico García Lorca, Saint-John Perse, T. S. Eliot gibi şairlerin sanat anlayışları ve şiir çevirileri ile destekler. Friedrich, bahsi geçen çeviri şiirlerin ne şekil ne de içerik olarak herhangi bir estetik kayba uğramasına özen gösterir. Bu durum onun yalnızca iyi bir edebiyat araştırmacısı değil iyi bir çevirmen olduğu gerçeğini de gözler önüne serer.

Özellikle Paul Éluard'ın “Renklerin Dili”, J. Guillén'in “Bir Kapı”, G. Ungaretti'nin “Halk” ve G. Benn'in “Gittikçe Daha Suskun” adlı şiirleri üzerine kapsamlı bir yorum getirmeye çalışan Friedrich, çalışmaya eklediği modern şiirin tarihsel çizelgesi isimle kısımla da okuyucusunu takip etmesi hayli kolay bir zaman yolculuğuna çıkarıyor. 1759 yılına Diderot'un “Salons” adlı eseri ile başlayan çizelge 1965 yılı için not edilen Krolow'un derleme şiirleri “Gedichte” ile son bulur.

Friedrich; eserini sonlandırmak için de başlı başına ayrı bir çalışma olarak kabul edilebilecek kaynakça bölümünü uygun bulur. Kendi içerisinde, “Genel Fransa”, “İspanya ve Güney Amerika”, “İtalya”, “İngiltere ve ABD”, “Almanya”, “11. Baskı Eklemeleri” ve “12. Baskı Eklemeleri” gibi fiş başlıkları içeren kaynakça bölümü; konu ile yakından ilgili olan ve daha detaylı okuma yapmak isteyen araştırmacılar için bir yol haritası işlevi görüyor. Yazarın deyimi ile en gizemli şekillerde ve en keyfi anlarda bile yapısı itibarıyla ilelebet yaşayacak olan modern şiirin anatomisi; Hugo Friedrich'in kaleminden, Mustafa Özdemir'in çevirisi ile meraklılarına yeni ufuklar açmayı bekliyor.

Kaynaklar

Friedrich, H. (2020). *Modern şiirin yapısı*. (çev. Mustafa Özdemir). Ankara: Ebabil Yayınları.

